

EMC. (2019). EMC Common Microcredential Framework. Retrieved from: https://emc.eadtu.eu/images/EMC_Common_Microcredential_Framework_.pdf

Semigina, T. & Rashkevych, Y. (2022). Mikrokvalifikatsiyi yak trend rozvytku suchasnoyi bezpererвної osvity [Micro-credentials as a trend in the development of modern continuous education]. Theory and practice of modern science: III International Scientific and Theoretical Conference (2, pp. 46–50). Kraków: European Scientific Platform.

РЕФОРМУВАННЯ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІДКРИТОЇ НАУКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ірина Регейло, д. пед. н., ст. наук. с.

Інститут вищої освіти НАПН України
м. Київ, Україна

Наталія Базелюк, к. пед. н., ст. досл.

Інститут вищої освіти НАПН України
м. Київ, Україна

Метою дослідження є з'ясування особливостей реформування оцінювання дослідницької діяльності в Європейському дослідницькому просторі та визначення перспектив для України.

Успішне впровадження політики Відкритої науки в дослідницький та освітній простори зумовлює нові підходи в оцінюванні дослідницької діяльності загалом і наукових досліджень зокрема.

З метою підвищення якості та впливу досліджень у січні 2022 р. розпочалося розроблення проекту угоди задля визначення єдиного підходу у реформуванні оцінювання наукових досліджень, вчених та установ, організацій, закладів, які здійснюють дослідницьку діяльність. Проект угоди підготовлено Європейською комісією, Science Europe та Європейською асоціацією університетів за участі 350 наукових установ з понад 40 країн. Для подальшого впровадження реформи прийнято рішення про формування коаліції установ, організацій, закладів – Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA), яка покликана стати інклюзивним простором для співпраці, майданчиком для експериментальної діяльності

з розроблення нових методів і засобів формування критеріїв в оцінюванні, обміну кращими практиками та взаємного навчання (EU Science & Innovation, 2022; European Commission, 2022; EUA, 2022a, 2022b). Станом на 31 жовтня 2022 р. ініціатива вже об'єднала понад 130 європейських міжнародних організацій, наукових установ, закладів вищої освіти тощо, з них чотири українських (CoARA, 2022).

З'ясовано, що зазначена угода ґрунтується на оглядовому звіті Європейської комісії “Towards reform of research assessment”, оприлюдненому у листопаді 2021 р. (European Commission, 2021). У звіті звернуто увагу на докорінні зміни наукових процесів, які зазнають цифрових трансформацій, стають менш лінійним та більш відкритими, дедалі більше набувають мультидисциплінарного характеру, урізноманітнюються їх результати. Водночас сучасна система оцінювання результатів дослідницької діяльності для визначення якості, ефективності та впливу вчених і наукових досліджень використовує неналежні методи. Адже кількість публікацій у виданнях з високим імпаکت-фактором та кількість цитувань переважає над показниками якості, ефективності та впливу.

Угодою передбачено загальні та спеціальні принципи дослідницької діяльності, а саме (CoARA, 2022, с. 3–4):

- дотримання етичних і добросесних правил та практик (етика й добросесність як найвищий пріоритет без жодних компромісів);
- захист свободи в проведенні наукових досліджень (критерії та показники оцінювання дослідницької діяльності не повинні обмежувати вчених в постановці проблем дослідження, виборі методів і теорій, впровадженні результатів);
- повага до автономії наукових установ, організацій, закладів;
- забезпечення незалежності та прозорості отриманих наукових даних, застосованої інфраструктури і критеріїв дослідження, які необхідні для оцінювання дослідницької діяльності та визначення наукового впливу;
- фокусування критеріїв оцінювання дослідницької діяльності на якості (відзначення оригінальності ідей, професійності проведення дослідження, його результатів, ґрунтування на експертному оцінюванні, яке посилюється відповідальним використанням кількісних показників);
- визнання внесків, які сприяють розвитку знань та впровадженню результатів наукових досліджень (впровадження результатів наукових досліджень має науковий, технологічний, економічний та/або соціальний

ефект, проявляється у коротко-, середньо- або довготерміновій перспективі та залежить від галузі знань і виду дослідження);

- визнання різноманіття видів діяльності і практик (рецензування, освітня діяльність, наукове керівництво здобувачами, управлінська діяльність, наукова комунікація та взаємодія з суспільством, підприємництво, співпраця з промисловістю тощо) та результатів (наукові публікації, дані, програмне забезпечення, моделі, методи, теорії, алгоритми, протоколи, робочі процеси, виставки, стратегії, розробки законодавчих і нормативно-правових документів тощо), відзначення практик відкритої науки (ранній обмін знаннями і даними, відкрита співпраця між вченими та суспільством);
- врахування галузевої специфіки, видів досліджень (фундаментальні, прикладні), етапів наукової кар'єри (молоді та досвідчені вчені), визнання багато-, між- та трансдисциплінарних та міжгалузевих підходів;
- визнання різноманіття наукових функцій та посад, зокрема функцій поза академічним середовищем, навичок (зокрема, навичок відкритої науки), компетентностей та досягнень окремих вчених, а також командної роботи та особливостей взаємодії;
- забезпечення гендерної рівності, рівних можливостей та інклюзивності в наукових колективах на всіх рівнях та у змісті дослідницької діяльності.

Основним зобов'язаннями, які беруть на себе учасники коаліції, визначено такі (CoARA, 2022, с. 4–10):

1. Визнавати різноманіття внесків, наукових функцій та посад, видів наукових досліджень відповідно до потреб і природи дослідницької діяльності.

2. Вибудовувати оцінювання дослідницької діяльності на основі якісного оцінювання, зокрема експертного, доповненого відповідальним використанням кількісних показників.

3. Уникати неналежного використання в оцінюванні дослідницької діяльності метрик рівня наукового періодичного видання та окремої публікації, зокрема неналежного використання імпакт-фактору наукового журналу та індексу Гірша.

4. Не використовувати в оцінюванні дослідницької діяльності рейтинги наукових установ та закладів вищої освіти.

5. Виділити ресурси для реформування оцінювання дослідницької діяльності, необхідного для досягнення організаційних змін.

6. Переглядати та удосконалювати критерії, засоби та процеси оцінювання дослідницької діяльності.

7. Підвищувати обізнаність про реформу оцінювання дослідницької діяльності, уможливлувати прозору комунікацію, супровід та підготовку щодо критеріїв та процесів оцінювання та їх використання.

8. Обмінюватися кращими практиками і досвідом задля взаємного навчання у межах та поза коаліцією.

9. Обговорювати прогрес в дотриманні принципів та впровадженні зобов'язань.

10. Оцінювати практики, критерії та засоби на основі вагомих доказів та результатів досліджень з цього напрямку, оприлюднювати отримані вихідні дані.

Перспективним для України є приєднання вітчизняних наукових установ, закладів вищої освіти до коаліції; відображення принципів та зобов'язань, передбачених угодою з реформування оцінювання дослідницької діяльності, у нормативно-правових документах і впровадження в дослідницьку та освітню практики на національному та інституційному рівнях задля відповідності сучасним тенденціям в оцінюванні та досягнення досконалості дослідницької діяльності в умовах Відкритої науки.

Ключові слова: відкрита наука, дослідницька діяльність, оцінювання, експертна оцінка, наукометрія, досконалість.

Література

Coalition for Advancing Research Assessment, CoARA. (2022, 20 July). Agreement on Reforming Research Assessment. <https://coara.eu/agreement/the-agreement-full-text/>

EU Science & Innovation. (2022, 28 September). #RiDaysEU | European initiative for reforming research assessment [Video]. YouTube. <https://youtu.be/fNTGxuvcoaE>

European Commission, Directorate-General for Research and Innovation. (2021, November). Towards a reform of the research assessment system. Scoping report. <https://doi.org/10.2777/707440>

European Commission, Directorate-General for Research and Innovation. (2022, 20 July). Reforming research assessment: The Agreement is now final. <https://bit.ly/3F19kEp>

European University Association. (2022a, 14 March). EUA committed to co-create a reform of research assessment. <https://eua.eu/news/849:eua-committed-to-co-create-a-reform-of-research-assessment.html>

European University Association. (2022b, 27 September). Launch of the Coalition on Advancing Research Assessment (CoARA). <https://eua.eu/resources/news/935-launch-of-the-coalition-on-advancing-research-assessment-coara.html>

ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСУ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА» У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Тетяна Ремех, к. пед. н.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Шкільна громадянська освіта – обов'язковий компонент освітнього процесу в закладах середньої освіти, основним завданням якого є формування / розвиток громадянської компетентності здобувачів освіти у сукупності громадянських знань, громадянських умінь та громадянських ставлень. Громадянська освіта має на меті формування в учнів / ученицях системи цінностей, що уналежнює цінність власне людини, гідність та права людини, толерантність, патріотизм, активну громадянську позицію, відповідальність, міжкультурне взаєморозуміння тощо.

У 10 класі закладів середньої освіти учні / учениці вивчають інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту). Його складниками є основи філософських, правових, соціологічних, політологічних, економічних, культурологічних знань і вмінь. З'ясовано, що основне програмове завдання курсу – це розвиток особистості, яка виявляє патріотизм, поціновує демократичні цінності, справедливість, злагоду в суспільстві, проявляє повагу до людської гідності, дотримується прав людини, здатна налагоджувати соціальне партнерство та конструктивну взаємодію, знаходити розуміння з іншими людьми для досягнення суспільно значущих цілей.

В умовах збройного конфлікту російської федерації проти України постала необхідність надання учням / ученицям знань і вмінь, формування ставлень щодо викликів та реалій сьогодення. У зв'язку з цим була оновлена навчальна програма інтегрованого курсу «Громадянська освіта, 10 клас» через уведення в зміст актуальних тем, підтем і питань.